

999

नेपाल राजपत्र

भाग ४

श्री ५ को सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ३१) काठमाडौं, चैत १ गते २०३८ साल (अतिरिक्ताङ्क: ६७)

श्री ५ को सरकार

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको

सूचना

श्री ५ को सरकारले मिति २०३८।१०।२१ को निर्णयानुसार वनक्षेत्र सुदृढीकरणका लागि देहायबमोजिमको झापा जिल्ला वनक्षेत्र सुदृढीकरण अधिकार सम्पन्न समिति गठन गरेको छ ।

(क) समितिको गठनविधि:-

१. भू. पू. न्यायाधीश श्री सूरवीर अधिकारी—	अध्यक्ष
२. सम्बन्धित अञ्चलाधीश—	सदस्य
३. सम्बन्धित कन्जरभेटर—	"
४. सम्बन्धित एस. पी.—	"
५. सम्बन्धित जिल्ला पञ्चायत सभापति—	"
६. सम्बन्धित प्रमुख जिल्ला अधिकारी—	"
७. सम्बन्धित मालपोत अधिकृत—	"
८. सम्बन्धित बसोबास प्रशासक—	"
९. सम्बन्धित नेपाल पुनर्वास कम्पनी आयोजना प्रमुख—	"
१०. सम्बन्धित नापी क्याम्पका प्रमुख वा उप-प्रमुख—	"
११. सम्बन्धित डी. एफ. ओ.—	सदस्य-सचिव

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ख) समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:-

१. समितिको मुख्य कर्तव्य वनमा अतिक्रमण हटाई वन जंगलको सुदृढीकरण गर्ने र नयाँ वन अतिक्रमण हुन नदिने ।
२. वन जंगल क्षेत्रमा अतिक्रमण गरी बसेकाहरूलाई उक्त क्षेत्रबाट हटाउने ।
३. झापा जिल्लाको बसोबास तथा पुनर्वासका विभिन्न क्षेत्रहरूमा नयाँ अतिक्रमण भई असामान्य स्थिति सिर्जना भएकोले सो अतिक्रमण हटाउने, नम्बरीको जरियाबाट बढी जग्गा ओगटेको झिको वितरण गर्नु पर्नेहरूलाई वितरण गर्ने । जग्गा नपुग हुनेहरूलाई मुआब्जाको व्यवस्था गरी क्रमशः उठाउने र अव्यवस्थितलाई सारी अन्यत्र व्यवस्थित गर्ने ।
४. सट्टा भर्ना दिना निमित्त छुट्याइएको जग्गामा अरु उनाउ व्यक्तिहरू आई जबर्जस्ती बसेकाहरूलाई सो क्षेत्रबाट हटाई सट्टा दिनु पर्नेहरूलाई दिने ।
५. वनक्षेत्र कायम गरी अव्यवस्थित बसोबास व्यवस्थित गर्ने समितिले अव्यवस्थित बसोबासको सिलसिलामा लगत लिई सकेकोमा हाँफ्रो लगत लिन छाडी दियो भनी भनेमा कुनै कारवाइ नगर्ने । उपरोक्त लगतमध्ये व्यवस्थित नगरी नहुनेलाई मात्र यस समितिले पुनरावलोकन गरी व्यवस्थित गराउने ।
६. ऐलानी जग्गा वितरण गर्ने सिलसिलामा जग्गा चलानी पूर्जा एककको नाममा भएको तर, जग्गाको जोत भोग अरुले नै गरी विवाद उत्पन्न भएकोमा वास्तविक जोत भोगवाला पत्ता लगाई निजकै नाउँमा जग्गाधनी प्रमाण-पूर्जा वितरण गर्ने ।
७. पुनर्वास, बसोबास गराउने तथा सट्टा भर्ना दिने सम्बन्धमा वनक्षेत्र छुट्याई पूरा वा आंशिक कटान गरिसकेको क्षेत्रहरूमा योजना तथा निर्णय अनुसार बसोबास गराउने ।
८. जग्गा सट्टा भर्ना दिन र बसोबास व्यवस्था गर्नको लागि छुट्याइएको जग्गा नाप नक्शा गर्दा बीच बीचमा कित्ताहरू छुट हुन गएको भन्ने बुझिएकोले यस समितिले सम्बन्धित नक्शा र फिल्डको चेक गरी त्यस्ता जग्गा निकाल्ने ।
९. वनक्षेत्रमा बसोबास गराउने क्षेत्र तोकी निर्णय भै आंशिक रूपमा कार्यक्रम चालू भै सकेको क्षेत्रमा पनि वन पैदावारको सदुपयोगको कार्यक्रम बनाई क्रमिक रूपमा कटानी गर्ने ।
१०. सट्टा भर्ना दिई हटाउने क्षेत्रको सन्दर्भमा वनक्षेत्र छुट्याई कटानी शुरू भै नसकेको भए क्षतिपूर्ति दिने व्यवस्था गरी क्रमशः हटाउने नयाँ थप कटानी नगर्ने ।
११. आवादीहरूको बीच बीचमा रहेको फाटफुट जंगलहरू ग्रामीण उपयोगका लागि पञ्चायत संरक्षित वन राख्ने व्यवस्था गर्ने ।
१२. बसोबास गराउना निमित्त परिवारको छनौट गर्दा वा बसोबास व्यवस्थित गराउँदा स्थानीय पिछडिएका वर्गहरूको हकमा विशेष ध्यान दिने, दिलाउने ।

१३. नम्बरी जग्गाको नाताले नम्बरीभन्दा बढी जग्गा ओगटेकाहरूको बढी जग्गा निकाल्न लगाई पुनर्वासि सम्बन्धी नियम व्यवस्थानुसार वितरण गर्ने ।
१४. बसोबासको निमित्त छुट्याइएको तर बसोबास नगराइएका वनक्षेत्र बसोबास लायक वा बेलायक जमीन सरजमीनमै हेरी व्यावहारिकताको आधारमा बसोबास लायक नभए वितरण नगर्ने ।
१५. बसोबास लायक नठहरिने वनक्षेत्र बसोबासको निमित्त नछुट्याई वन नै कायम गर्न लगाउनेछ । यस्ता वन ग्रामीण उपयोगको लागि पञ्चायत संरक्षित वन राख्ने व्यवस्था गर्ने ।
१६. नम्बरीदार र अव्यवस्थित बसोबासको समस्याबारे सरजमीनमै गई हेरी समाधान गर्न लगाइनेछ ।
१७. समितिले आफ्नो कार्यक्षेत्रमा आइपरेको या पर्ने अन्य समस्याहरूलाई समितिलाई भएको अधिकार र व्यावहारिकताको आधारमा समाधान गर्ने, गराउने ।
१८. समितिले आफ्नो कार्यको सिलसिलामा आफ्नो अधिकारक्षेत्रभित्र रही दिएको आदेश वा निर्देशन सम्बन्धित जिल्ला तथा अंचलस्तरीय कार्यालयहरूले (न्याय-पालिका र शाही सेना बाहेक) अविलम्ब कार्यान्वित गर्नु पर्ने गरी सम्बन्धित मन्त्रालयहरूबाट सम्बन्धित निकायहरूलाई आदेश दिने ।
१९. महेन्द्र राजमार्गको उत्तर साबिक कपट भैं हाल नम्बरी दर्ता भएका जग्गाधनी र मोहीहरूको हकमा विराटनगर डिभिजन अन्तर्गत केचना क्षेत्रमा अधिकांशहरूलाई जग्गा सट्टा भर्ना दिई सकेको हुँदा अब बाँकी जग्गाधनीहरूलाई उक्त केचना क्षेत्रहरूमा छुट्याई सकेको जग्गाबाट अतिक्रमणकारीहरूलाई हटाई जग्गा सट्टा दिने, यसरी दिदा पनि जग्गा नपुग हुन गएमा मं. प. को ०३६।९।९९ को निर्णय अनुसार प्रति विगाहा रु. २,५००।- (दुई हजार पाँच सय) रूपैयाँसम्म मुआब्जा दिने व्यवस्था गर्ने । उक्त क्षेत्रमा भएको अतिक्रमणकारीहरूलाई मोरङ्ग, सुनसरी वन क्षेत्र सुदृढीकरण अधिकार सम्पन्न समितिले हटाई दिने, यस काममा मोरङ्ग सुनसरी र झापाका समितिहरूले समन्वय कायम राखी सम्पन्न गर्ने । निचा झोराको पश्चिम भागका जग्गाधनीहरूको हकमा कोशी टप्पु वन्यजन्तु आरक्ष विस्तारमा परेका जग्गाधनीहरू सरह मुआब्जा दिने काम साबिक आयोगले गर्ने बाँकी रहे जति यस समितिले सम्पन्न गर्ने ।
२०. सट्टा भर्ना पाउने व्यक्तिलाई समितिले जग्गाधनी पूर्जा दिई जग्गा दिई सकेपछि जग्गाधनीले नग्राई सो जग्गा उपयोग नगरी अरुले अतिक्रमण गरी बसेमा श्री ५ को सरकार फेरि जग्गा उपलब्ध गराउन बाध्य हुनेछैन, जग्गा सट्टा भर्ना दिन नपुग भएमा अरु नयाँ वनक्षेत्र कटान गरिनेछैन उपयुक्तता हेरी नगद मुआब्जा दिने व्यवस्था गर्ने ।
२१. कन्काई माई पश्चिम, रतुवा खोला पूर्व, राजमार्ग दक्षिणको अव्यवस्थित बसोबास व्यवस्थित गर्ने सिलसिलामा राजमार्ग निषेधक्षेत्र बाहेक बाँकी जग्गामा बसिसकेका-आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्राप्त गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

हरूको बसोबास व्यवस्थित गर्ने निकासी भएकोमा मेची कोशी अञ्चल विशेष अधिकार सम्पन्न उच्चस्तरीय आयोगले सम्पन्न गर्न बाँकी रहेको काम वनक्षेत्र सुदृढीकरण अधिकार सम्पन्न समितिले सम्पन्न गर्ने ।

२२. पुनर्वास कम्पनीले निर्णय तथा कार्यक्रम अनुरूप छुट्याइसकेको क्षेत्रमा कार्य गर्ने । वितरण गरिएका क्षेत्रहरूका हटाउनु पर्ने रूखहरू काठ दाउराको आवश्यकतानुसार क्रमबद्ध रूपमा हटाउने व्यवस्था गर्ने ।

२३. यस दफा अन्तर्गत कार्य सम्पन्न गराउन श्री ५ को सरकारको सो सम्बन्धी विभिन्न निकायहरूमा निहित अधिकारहरूको प्रयोग उपरोक्त समिति आफैले गर्न सक्ने तथा समितिले श्री ५ को सरकारको सम्बन्धित निकायहरूद्वारा गर्न गराउन निर्देशन वा आदेश दिन सक्नेछ ।

२४. माथि उल्लेखित काम कर्तव्य अधिकारको अतिरिक्त श्री ५ को सरकारको निर्णय निर्देशनानुसार काम गर्ने ।

(ग) समितिको कार्यावधि र ठाउँ:-

१. समितिले खुद १२ महीना काम गर्न पाउने गरी अर्थात् दुई वर्षिङ्ग सिजन कार्यावधि तोकिएको छ ।

२. यस समितिले माथि लेखिएका कुराहरूमा सोहीबमोजिम र अरु काम कुराहरूमा बसोबास तथा पुनर्वास कम्पनीको कार्यविधि अनुसार हुनेछ ।

३. यस समितिको कार्यक्षेत्र मेची अञ्चलको झापा जिल्ला हुनेछ ।

विघटन:- खण्ड २९, मिति २०३७।९।११, अतिरिक्ताङ्क ५१ + (क) को नेपाल राजपत्र भाग ४ मा प्रकाशित यस मन्त्रालयको सूचना बमोजिम गठित मेची कोशी अञ्चल बसोबास र वन अतिक्रमण समस्या समाधान विशेष अधिकार सम्पन्न उच्चस्तरीय आयोग विघटन गरिएको छ ।

आज्ञाले-

एमरल्ड ज. ब. राणा

श्री ५ को सरकारको का. मु. सचिव

श्री ५ को सरकार
वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको
सूचना

श्री ५ को सरकारले मिति २०३८।१०।२१ को निर्णयानुसार वनक्षेत्र सुदृढीकरणका लागि देहायबमोजिमको मोरङ्ग, सुनसरी जिल्ला वनक्षेत्र सुदृढीकरण अधिकार सम्पन्न समिति गठन गरेको छ ।

(क) समितिको गठनविधि:-

१. राजसभाका सम्माननीय सदस्य भू. पू. न्यायाधीश श्री जयदेव भट्ट- अध्यक्ष
२. सम्बन्धित अञ्चलाधीश- सदस्य
३. सम्बन्धित कन्जरभेटर- "
४. सम्बन्धित प्रहरी नायब महानिरीक्षक- "
५. सम्बन्धित जिल्ला पञ्चायत सभापति- "
६. सम्बन्धित प्रमुख जिल्ला अधिकारी- "
७. सम्बन्धित मालपोत अधिकृत- "
८. सम्बन्धित बसोबास प्रशासक- "
९. सम्बन्धित नापी क्याम्पका प्रमुख वा उप-प्रमुख- "
१०. सम्बन्धित डी. एफ. ओ. सदस्य-सचिव

(ख) समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:-

१. समितिको मुख्य कर्तव्य वनमा अतिक्रमण हटाई वन जंगलको सुदृढीकरण गर्ने र नयाँ वन अतिक्रमण हुन नदिने ।
२. वन जंगल क्षेत्रमा अतिक्रमण गरी बसेकाहरूलाई उक्त क्षेत्रबाट हटाउने ।
३. सट्टा भर्ना दिना निमित्त छुट्याइएको जग्गामा अरु उनाउ व्यक्तिहरू आई जबर्जस्ती बसेकाहरूलाई सो क्षेत्रबाट हटाई सट्टा दिनु पर्नेहरूलाई दिने ।

(क) विराटनगर वन डिभिजनको क्षेत्रमा वन सीमाना सीधा गरी उपलब्ध गराइएको जग्गामा कोशी टप्पु वन्यजन्तु आरक्ष विस्तारको लागि र हात्तीलेटा, पेल्टामारीबाट उठाइएका परिवारहरूलाई दिइने सट्टा भर्नाको लागि केचना क्षेत्रमा छुट्याइसकेको जग्गाबाट अतिक्रमणकारीहरूलाई हटाई जग्गा सट्टा दिने, यसरी सट्टा भर्ना दिन जग्गा नपुग भएमा मं. प. को २०३६।१।११ को निर्णय अनुसार प्रति विगाहा रु. २,५००।- (दुइ हजार पाँच सय रूपैयाँ) सम्म मुआब्जा दिने व्यवस्था भएकोमा जग्गा सट्टा भर्ना र मुआब्जा दिन साबिक आयोगले बाँकी राखेको सम्पन्न गर्नु पर्ने कामहरू बाँकी रहे जति सबै यसै समितिले गर्ने । उक्त क्षेत्रमा भएको अतिक्रमणकारीहरूलाई पनि यसै समितिले

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

हटाई दिने । यस काममा झापा जिल्लाको वन सुदृढीकरण अधिकार सम्पन्न समितिले पनि समन्वय कायम गरी सहयोग गर्ने ।

(ख) जग्गा सट्टा भर्ना दिँदा जग्गा पाउने जग्गाधनीहरूलाई जग्गाधनी प्रमाणपूजा दिई जग्गा खाली गराई देखाई दिई सकेपछि जग्गाधनीले यथासमयमा आफ्नो जग्गा कब्जा नगरी अन्य व्यक्तिले अतिक्रमण गरेमा श्री ५ को सरकार पुनः जग्गा उपलब्ध गराउन बाध्य हुनेछैन ।

(ग) जग्गा सट्टा भर्ना दिन र बसोबास व्यवस्था गर्नको लागि छुट्याइएको जग्गा नाप नक्शा गर्दा बीच बीचमा कित्ताहरू छुट हुन गएको भन्ने बुझिएकोले यस समितिले सम्बन्धित नक्शा र फिल्डको चेक गरी त्यस्तो जग्गा निकाल्ने ।

(घ) मोरंग जिल्ला राजमार्ग उत्तरका हुम्से दुम्सेबाट उठाइएका परिवारहरूमध्ये केहीले सर्वोच्च अदालतमा रिट दिई तहाँबाट नम्बरी जग्गा ठहराई फैसला भै सोबमोजिम नम्बरी जग्गाको सट्टा भर्ना दिने भनेको क्षेत्रमा साबिकका ढालफाड गर्नेले हामीले पाउनु पर्ने जग्गा अरूलाई दियो नापी रोक्का गरी पाउँ भनी अञ्चल अदालतमा १४० परिवारले उजूर गरी करीब ३०० विगाहा जग्गाको नापी रोक्का गराई सोही क्षेत्रमा पुनः अतिक्रमण भई समस्या परेको बारे साबिक आयोगले समाधान गर्न बाँकी रहेकोमा अदालतको निर्णय अनुसार सट्टा भर्ना दिनु पर्ने बाँकी भएमा र जग्गा उपलब्ध भएमा जग्गा नै सट्टा भर्ना दिने जग्गा उपलब्ध नभए नगद मुआब्जा दिने । यस क्षेत्रमा भएको अतिक्रमणकारीहरूलाई हटाई दिने ।

(ङ) झापाका साबिकको किपटिया हाल नम्बरीवाला जग्गाधनीहरू र मोहीहरूको हकमा माथि दफा ३ (क) मा उल्लेख भएबमोजिम गर्ने ।

(च) सुनसरी जिल्लाको सर्दु जलाधार क्षेत्रबाट आवादी उठाई अन्य जग्गा दिई बसोबास गराई सकिए तापनि खाली भएको क्षेत्रमा उताउ परिवार आई पुनः अतिक्रमण गरेकोमा अतिक्रमणकारीहरूलाई उठाई सो जलाधार क्षेत्र सम्बन्धित वन कार्यालयद्वारा निर्देशनबमोजिम गर्ने गराउने गरी जिम्मा लगाई दिने काम बाँकी भए पुरा गर्ने ।

४. कसेनी गा. पं. अन्तर्गत मोहनलाल गिरी समेतको कमाई खाएको जग्गा वनक्षेत्र-भित्र पर्ने गयो भनी साबिक समितिको निर्णय अनुसार ४।५ विगाहाको सट्टा २ नं. नक्कली रसीदको आधारमा ६४ १/२ विगाहा जग्गा दिई भ्रष्टाचार गन्यो भन्ने विषयमा प्र. जि. अ. मोरङ्गबाट कारवाई भै रहेको मुद्दा किनारा लागी आयोगले समस्या समाधान गरी नसकेको भए मुद्दा चाँडो किनारा गर्न लगाई सोको परिणाम हेरी कारवाई गर्ने ।

५. राजमार्ग उत्तर ठूला ठूला जंगलको बीचमा रहेको आवादीहरूलाई अब सकेसम्म नयाँ जंगल कटान नगर्ने नीति भएकोले हटाउनु पर्ने नम्बरी आवादीहरू र लगतमा व्यवस्थित गराउने निर्णय भैसकेका अव्यवस्थित परिवारहरूलाई पुनरावलोकन गरी त्यहाँ व्यवस्थित गरी आन्तरिक सिमांकन गर्ने, र पछि हटाउने पर्ने अवस्था परेमा क्रमशः नगद मुआब्जा दिई हटाउने व्यवस्था गर्ने ।
६. वनक्षेत्र कायम गरी अव्यवस्थित बसोबास व्यवस्थित गर्ने समितिले अव्यवस्थित बसोबासको सिलसिलामा लगत लिई सकेकोमा हास्रो लगत लिन छाडी दियो भनी भनेमा कुनै कारवाई नगर्ने । उपरोक्त लगतमध्ये व्यवस्थित नगरी नहुनेलाई मात्र यस समितिले पुनरावलोकन गरी व्यवस्थित गराउने ।
७. ऐलानी जग्गा वितरण गर्ने सिलसिलामा जग्गा चलानी पूर्जा एककको नाममा भएको तर, जग्गाको जोतभोग अरुले नै गरी विवाद उत्पन्न भएकोमा वास्तविक जोतभोगवाला पत्ता लगाई निजकै नाउँमा जग्गाधनी प्रमाण-पूर्जा वितरण गर्ने ।
८. पुनर्वास, बसोबास गराउने तथा सट्टा भर्ना दिने सम्बन्धमा वनक्षेत्र छुट्याई सकेको क्षेत्रहरूमा योजना तथा निर्णय अनुसार बसोबास गराउने ।
९. वनक्षेत्रमा बसोबास गराउने क्षेत्र तोकी निर्णय भै आंशिक रूपमा कार्यक्रम चालू भै सकेको क्षेत्रमा पनि वन पैदावारको सदुपयोगको कार्यक्रम बनाई क्रमिक रूपमा कटानी गर्ने ।
१०. आवादीहरूको बीच बीचमा रहेका फाटफुट जंगलहरू ग्रामीण उपयोगका लागि पञ्चायत संरक्षित वन राख्ने व्यवस्था गर्ने ।
११. बसोबास गराउना निमित्त परिवारको छनौट गर्दा वा बसोबास व्यवस्थित गराउँदा स्थानीय पिछडिएका वर्गहरूको हकमा विशेष ध्यान दिने, दिलाउने ।
१२. नम्बरी जग्गाको नाताले नम्बरीभन्दा बढी जग्गा ओगटेकाहरूको बढी जग्गा झिकी पुनर्वास सम्बन्धी नियम व्यवस्थानुसार वितरण गर्ने ।
१३. समितिले बसोबास गराउनु पर्ने भनी तोकेको क्षेत्र वनक्षेत्रमा पर्न गए सो क्षेत्रको वन पैदावार सम्बन्धित निकायबाट समितिले हटाउन लगाउन सक्ने भए तापनि सकेसम्म वनक्षेत्रको संरक्षण नै समितिको पहिलो प्राथमिकता भन्ने दृष्टिकोण अपनाई काम गर्ने ।
१४. बसोबासको निमित्त छुट्याइएको तर बसोबास नगराइएका वनक्षेत्र बसोबास लायक वा बेलायक जमीन सरजमीनमै हेरी व्यावहारिकताको आधारमा बसोबास लायक नभए वितरण नगर्ने ।
१५. बसोबास लायक नठहरिने वनक्षेत्र बसोबासको निमित्त नछुट्याई वन नै कायम गर्न लगाउनेछ । यस्ता वन ग्रामीण उपयोगको लागि पञ्चायत संरक्षित वन राख्ने व्यवस्था गर्ने ।
१६. नम्बरीदार र अव्यवस्थित बसोबासीको समस्याबारे सरजमीनमै गई हेरी समाधान गर्ने ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(८)

नेपाल राजपत्र भाग ४

१७. समितिले आफ्नो कार्यक्षेत्रमा आईपरेको वा पर्ने अन्य समस्याहरूलाई समिति-
लाई भएको अधिकार र व्यावहारिकताको आधारमा समाधान गर्ने गराउने ।

१८. यस निर्णय अनुसार समितिले गर्नु पर्ने काम सम्पन्न गराउने सम्बन्धमा समितिले
श्री ५ को सरकारका विभिन्न निकायहरूद्वारा गर्ने गराउने आवश्यक निर्देशन वा
आदेश दिन सक्ने ।

(ग) समितिको कार्याविधि र ठाउँ:

१. समितिले खुद १२ महिना काम गर्न पाउने गरी अर्थात् दुई वार्किङ्ग सिजन कार्य
अवधि तोकिएको छ ।

२. यस समितिले माथि लेखिएका कुराहरूमा सोहीबमोजिम र अरु काम कुराहरूका
हकमा बसोबास तथा पुनर्वास कम्पनीको कार्यविधि अनुसार गर्नेछ ।

३. यस समितिको कार्यक्षेत्र कोशी अञ्चलको मोरङ्ग सुनसरी जिल्ला हुनेछ ।

(घ) विघटन: खण्ड २९, मिति २०३६।९।११, अतिरिक्ताङ्क ५१ + (क) को नेपाल
राजपत्र भाग ४ मा प्रकाशित यस मन्त्रालयको सूचनाबमोजिम गठित मेची कोशी
अञ्चल बसोबास र वन अतिक्रमण समस्या समाधान विशेष अधिकार सम्पन्न
उच्चस्तरीय आयोग विघटन गरिएको छ ।

आज्ञाले-

एमरल्ड ज. ब. राणा

श्री ५ को सरकारको का. मु. सचिव

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

श्री ५ को सरकार
वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको
सूचना

श्री ५ को सरकारले मिति २०३८।१०।२१ को निर्णयानुसार वनक्षेत्र सुदृढीकरणको लागि देहायबमोजिमको “नवलपरासी, रूपन्देही, कपिलवस्तु जिल्ला वन क्षेत्र सुदृढीकरण अधिकार सम्पन्न समिति” गठन गरेको छ ।

(क) समितिको गठनविधि:-

१. भू. पू. न्यायाधीश श्री चन्द्रप्रसाद प्रधान- अध्यक्ष
२. सम्बन्धित अञ्चलाधीश- सदस्य
३. सम्बन्धित कन्जरभेटर- "
४. सम्बन्धित एस. पो.- "
५. सम्बन्धित जिल्ला पञ्चायत सभापति- "
६. सम्बन्धित प्रमुख जिल्ला अधिकारी- "
७. सम्बन्धित मालपोत अधिकृत- "
८. सम्बन्धित बसोबास प्रशासक- "
९. सम्बन्धित नेपाल पुनर्वास कम्पनीको आयोजना प्रमुख- "
१०. सम्बन्धित डी. एफ. ओ.- सदस्य-सचिव

(ख) समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:-

१. समितिको मुख्य कर्तव्य वनमा अतिक्रमण हटाई वन जङ्गलको सुदृढीकरण गर्ने र नयाँ वन अतिक्रमण हुन नदिने ।
२. वन जङ्गल अतिक्रमण गरी बसोबास गरेका व्यक्तिहरूलाई सो क्षेत्रबाट हटाउने ।
३. सट्टा भर्ना दिना निमित्त छुट्याएको जग्गामा अरु उनाउ व्यक्तिहरू आई जबर्जस्ती बसेकाहरूलाई सो क्षेत्रबाट हटाई सट्टा भर्ना दिनु पर्नेहरूलाई दिने ।
४. लुम्बिनी अञ्चल नवलपरासी जिल्लाको वन अतिक्रमण र बसोबाससम्बन्धी समस्या समाधान गर्न निमित्त लुम्बिनी अञ्चलाधीशको अध्यक्षतामा गठित भू-उपयोगिता नक्शा अनुसार वनक्षेत्र कायम गर्ने समितिले लगत लिई सकेकोमा हाम्रो लगत लिन छाडिदियो भनी भनेमा कुनै कारवाही नगर्ने, उपरोक्त लगत र आयोगको निर्णयमध्ये व्यवस्थित नगरी नहुनेलाई मात्र यस समितिले पुनरावलोकन गरी व्यवस्थित गराउने ।
५. ऐलानी जग्गा वितरण गर्ने सिलसिलामा जग्गा चलानी पूर्जा एककका नाममा भएको तर जग्गाको जोतभोग अरूले नै गरी विवाद उत्पन्न भएकोमा वास्तविक जोत-भोगवाला पत्ता लगाई निजकै नाममा जग्गाधनी प्रमाण पूर्जा वितरण गर्ने ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

692

६. पुनर्वास, बसोबास गराउने तथा सट्टा भर्ना दिने सम्बन्धमा वनक्षेत्र छुट्याई पूरा वन आंशिक कटान गरिसकेको क्षेत्रहरूमा योजना तथा निर्णय अनुसार बसोबास गराउने ।
७. वनक्षेत्रमा बसोबास गराउने क्षेत्र तोकी निर्णय भै आंशिक रूपमा कार्यक्रम चालू भैसकेको क्षेत्रमा पनि वन पैदावारको सदुपयोगको कार्यक्रम बनाई क्रमिक रूपमा कटानी गर्ने ।
८. सट्टा भर्ना दिई हटाउने क्षेत्रको सन्दर्भमा वनक्षेत्र छुट्याई कटानी शुरू भै नसकेको भए क्षतिपूर्ति दिने व्यवस्था गरी क्रमशः हटाउने नयाँ थप कटानी नगर्ने ।
९. राजमार्ग उत्तर या दक्षिण ठूला ठूला जङ्गलको बीचमा रहेका फाटफुट आवादीहरूलाई अब सकेसम्म नयाँ जङ्गल कटान नगर्ने नीति भएकोले कटाउनु पर्ने नम्बरी आवादी र लगत भएका अव्यवस्थित बसोबासीलाई त्यहीँ व्यवस्थित गरी आन्तरिक सिमांकन गरी राख्ने ।
१०. राजमार्ग उत्तरको क्षेत्रबाट उठाई दक्षिणतर्फ बसोबास गराइएकोमा केही परिवारहरूले आफू बसी आएको क्षेत्र पुरानो नम्बरी (बिर्ता) क्षेत्र भन्ने दावी गरी सर्वोच्च अदालतमा समेत रिट लिई उक्त क्षेत्रमा आफ्नो हक कायम गरेको र बसोबास क्षेत्रमा पाएको जमीन समेत चर्ची दुवैतर्फ जग्गा भोग गरी आएकोले समितिले यस्तो परिवारहरूले प्रमाण हेरी एकैतर्फ मात्र जग्गा चर्चित पाउने व्यवस्था गर्ने र यस्तो गर्दा उठाउने क्षेत्र र बसोबास गराउने क्षेत्रमा छर्चासमिस हुन गै वन सिमांकन गर्न र सुदृढीकरण गर्न कठिनाई उत्पन्न हुन नपाउने व्यवस्था मिलाई उठाउने वा बसाउने र वन सिमांकन गरी सुदृढीकरण गर्ने ।
११. आवादीहरूको बीच बीचमा रहेका फाटफुट जङ्गलहरू ग्रामीण उपयोगका लागि पञ्चायत संरक्षित वन राख्ने व्यवस्था गर्ने ।
१२. बसोबास गराउना निमित्त परिवारको छनौट गर्दा वा बसोबास व्यवस्थित गराउँदा स्थानीय पिछडिएका वर्गहरूको हकमा विशेष ध्यान दिने, दिलाउने ।
१३. नम्बरी जग्गाको नाताले नम्बरी भन्दा बढी जग्गा ओगटेकाहरूको बढी जग्गा निकाल्न लगाई पुनर्वास सम्बन्धी नियम व्यवस्थानुसार वितरण गर्नेछ ।
१४. समितिले बसोबास गराउनु पर्ने भनी तोकेको क्षेत्र वनक्षेत्रमा पर्ने गएको क्षेत्रको वन पैदावार सम्बन्धित निकायबाट समितिले हटाउन लगाउन सक्ने भए तापनि सकेसम्म वनक्षेत्रको संरक्षण नै समितिले पहिलो प्राथमिकता भन्ने दृष्टिकोण अपनाई काम गर्ने ।
१५. बसोबासको निमित्त वनक्षेत्र छुट्याउन परेमा बसोबास लायक वा बेलायक जमीन सरजमीन भै हेरी व्यावहारिकताको आधारमा छुट्याउन लगाउने ।

१६. बसोबास लायक नठहरिने वनक्षेत्र बसोबासको निमित्त नछुट्याई वन नै कायम गर्न लगाउनेछ । यस्ता वन ग्रामीण उपयोगको लागि पञ्चायत संरक्षित वन राख्ने व्यवस्था गर्ने ।

१७. पुनर्वास कम्पनीले बसोबासको लागि पूरै वा घडेरी प्लट मात्र बाँडेको क्षेत्रमा कृषि प्लट वितरण गर्ने र अरु विकास सम्बन्धी कार्यहरू कार्यक्रम अनुरूप गर्ने । गाउँको प्लान तयार भैरहेको र कटान कम वा बेसी भैसकेको भए तापनि वितरण नभएको क्षेत्रका कुनै कार्यक्रम नगर्ने । वितरण गरिएका क्षेत्रहरू हटाउनु पर्ने रूखहरू काठ दाउराको आवश्यकतानुसार क्रमबद्ध रूपमा हटाउने व्यवस्था गर्ने ।

१८. समितिले आफ्नो कार्यक्षेत्रमा आई परेको या पर्ने अन्य समस्याहरूलाई समितिलाई भएको अधिकार र व्यावहारिकताको आधारमा समाधान गर्ने गराउने ।

१९. यस निर्णय अनुसार समितिले गर्नु पर्ने काम सम्पन्न गराउने सम्बन्धमा समितिले श्री ५ को सरकारको विभिन्न निकायहरूद्वारा गर्न गराउन आवश्यक निर्देशन वा आदेश दिन सक्ने ।

२०. माथि उल्लेखित काम, कर्तव्य, अधिकारको अतिरिक्त श्री ५ को सरकारको निर्णय निर्देशन अनुसार काम गर्ने ।

(ग) समितिको कार्यविधि र ठाउँ:-

१. समितिले खुद १२ महीना काम गर्ने पाउने गरी अर्थात् दुई वर्षिज्ज सिजन कार्यविधि तोकिएको छ ।

२. यस समितिले माथि लेखिएका कुराहरूमा सोहीबमोजिम र अरु काम कुराहरूमा बसोबास तथा पुनर्वास कम्पनीको कार्यविधि अनुसार गर्नेछ ।

३. यस समितिको कार्यक्षेत्र लुम्बिनी अञ्चलको नवलपरासी, रूपन्देही र कपिलवस्तु जिल्ला हुनेछ ।

(घ) विघटन:-

खण्ड २९, मिति २०३६।१२।८, अतिरिक्ताङ्क ६३ (ख) को नेपाल राजपत्र भाग ४ मा प्रकाशित यस मन्त्रालयको सूचनाबमोजिम गठित नवलपरासी, रूपन्देही र कपिलवस्तु जिल्ला वन र बसोबास सम्बन्धी समस्या समाधान अधिकार सम्पन्न आयोग विघटन गरिएको छ ।

आज्ञाले-

एमरेल्ड ज. ब. राणा

श्री ५ को सरकारको का. मु. सचिव

आधिकारिकता मुद्रण विद्याबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

696

श्री ५ को सरकार
वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको
सूचना

श्री ५ को सरकारले २०३८।९।२९ को निर्णयानुसार वनक्षेत्र सुदृढीकरणको लागि देहायबमोजिम भेरी अञ्चल बाँके, बर्दिया जिल्ला वनक्षेत्र सुदृढीकरण अधिकार सम्पन्न समिति गठन गरेको छ ।

(क) समितिको गठनविधि:-

१. भू. पू. न्यायाधीश श्री तेजप्रसाद धिताल- अध्यक्ष
२. श्री श्रीपत चौधरी- सदस्य
३. सम्बन्धित अञ्चलाधीश- "
४. सम्बन्धित कन्जरभेटर- "
५. सम्बन्धित प्रहरी नायव महानिरीक्षक- "
६. सम्बन्धित जिल्ला पञ्चायत सभापति- "
७. सम्बन्धित प्रमुख जिल्ला अधिकारी- "
८. सम्बन्धित मालपोत अधिकृत- "
९. सम्बन्धित बसोबास प्रशासक- "
१०. सम्बन्धित नेपाल पुनर्वास कम्पनी आयोजना प्रमुख- "
११. सम्बन्धित नापी कैम्पका प्रमुख वा उप-प्रमुख- "
१२. सम्बन्धित डी. एफ. ओ.- सदस्य-सचिव

(ख) समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:-

१. वन जङ्गल अतिक्रमण गरी बसोबास गरेका व्यक्तिहरूलाई सो क्षेत्रबाट हटाउने ।
२. समितिको मुख्य कर्तव्य वनमा अतिक्रमण हटाई वन जङ्गलको सुदृढीकरण गर्ने र नयाँ वन अतिक्रमण हुन नदिने ।
३. (क) भेरी अञ्चलको बाँके, बर्दिया जिल्लामा बसोबास तथा पुनर्वासका विभिन्न क्षेत्रहरूमा नयाँ अतिक्रमण भई असामान्य स्थिति सिर्जना भएकोले सो अतिक्रमण हटाउने, नम्बरीको जरियाबाट बढी जग्गा ओगटेको निकाली वितरण गर्नु पर्नेहरूलाई दिने र अव्यवस्थितलाई सारी अन्यत्र व्यवस्थित गर्ने र सराली बसोबास सम्बन्धी श्री ५ को सरकार (मं. प.) को मिति ०३६।१२।८ र ०३७।२।२९ को निर्णय अनुसारको कार्यविधि अपनाई सो अनुसार सम्पन्न गर्न पर्ने बाँकी कामहरू सम्पन्न गर्ने ।
- (ख) उक्त कार्य शीघ्र सम्पन्न गराउन आवश्यक ठानेमा समितिले तपसीलबमोजिमको अधिकृतहरूको एक उप-समिति गठन गरी सरजमीनमा काम तामेल गराउने ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

राराली बसोबास व्यवस्था गर्ने उप-समितिको गठन:-

१. सम्बन्धित डी. एफ. ओ.- सदस्य
 २. क्षेत्रीय प्रमुख, पश्चिमाञ्चल सेन्टिनेल्स कार्यालय, नापी विभाग- सदस्य
 ३. अधिकृत, नेपाल पुनर्वास कम्पनी - सदस्य-सचिव
 - (ग) सुर्खेतको हकमा गठन भै राखेको समितिले नै पूर्व निर्णयबमोजिम शीघ्र कार्य सम्पन्न गर्ने, गराउने ।
 ४. सट्टा भर्ना दिनानिमित्त छुट्याएको जग्गामा अरु उनाउ व्यक्तिहरू आई जबर्जस्ती बसेकाहरूलाई सो क्षेत्रबाट हटाई सट्टा भर्ना दिनु पर्नेहरूलाई दिने ।
 ५. वनक्षेत्र कायम गरी अव्यवस्थित बसोबास व्यवस्थित गर्ने समितिले अव्यवस्थित बसोबासको सिलसिलामा लगत लिई सकेकोमा हाम्रो लगत लिन छाडिदियो भनी भनेमा कुनै कारवाई नगर्ने । उपरोक्त लगतमध्ये व्यवस्थित नगरी नहुनेलाई मात्र यस समितिले पुनरावलोकन गरी व्यवस्थित गराउने ।
 ६. ऐलानी जग्गा वितरण गर्ने सिलसिलामा जग्गा चलानी पूर्जा एककको नाममा भएको तर जग्गाको जोतभोग अरुले नै गरी विवाद उत्पन्न भएकोमा वास्तविक जोत भोगवाला पत्ता लगाई निजकै नाममा जग्गाधनी प्रमाण पूर्जा वितरण गर्ने ।
 ७. पुनर्वास, बसोबास गराउने तथा सट्टा भर्ना दिने सम्बन्धमा वनक्षेत्र छुट्याई पूरा वा आंशिक कटान गरिसकेको क्षेत्रहरूमा योजना तथा निर्णय अनुसार बसोबास गराउने ।
 ८. वनक्षेत्रमा बसोबास गराउने क्षेत्र तोकी निर्णय भै आंशिक रूपमा कार्यक्रम चालू भैसकेको क्षेत्रमा पनि वन पैदावारको सदुपयोगको कार्यक्रम बनाई क्रमिक रूपमा कटानी गर्ने ।
 ९. कर्णाली आरक्ष विस्तार योजना कार्यान्वयन गर्दा केही पुरानो वस्ती समेतलाई सार्नको लागि सट्टा भर्ना दिने क्षेत्र पुनर्वास कम्पनीबाट झिकेर तथा फाटफुट जङ्गलको टुक्राहरूमा बबै सिचाइसंग मिलान हुने गरी ०३।२।८ को मं. प. को निर्णयबमोजिम जग्गा छुट्याई वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयमा सिफारिश गर्ने ।
 १०. सट्टा भर्ना दिई हटाउने क्षेत्रको सन्दर्भमा वनक्षेत्र छुट्याई कटानी शुरू भै नसकेको भए क्षतिपूर्ति दिने व्यवस्था गरी क्रमशः हटाउने नयाँ थप कटानी नगर्ने ।
 ११. कार्यक्रम अनुसार सुरक्षा पेटोहरू कायम गर्दा सो क्षेत्रमा बसोबास गर्नेहरूलाई अब सट्टा भर्ना दिई हटाउने व्यवस्था नगर्ने ।
- यस्ता सुरक्षा पेटोमा कृषिजन्य वन व्यवस्था (एग्रो फरेष्ट्री) को सिद्धान्त अपनाई खेतीको साथै वृक्षारोपण गराउने व्यवस्था गर्ने । यस क्षेत्रमा अव्यवस्थित रूपले बसेकालाई हाल त्यहीँ व्यवस्थित गरी उपरोक्त कार्यक्रम चालू गर्ने नम्बरीवाला जग्गाधनीहरूलाई पनि कृषि ऋण जस्तो नगदी ऋणको सुविधा उपलब्धसमेत आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागू हुनेछ।

- गराई वृक्षारोपणमा प्रोत्साहन गर्ने । यस्तो कृषिजन्य वन व्यवस्था स्थायी रूपमा गर्न नचाहनेहरूलाई क्रमशः नगदी मुआब्जा दिई हटाउने ।
१२. आवादीहरूको बीच बीचमा रहेका फाटफुट जङ्गलहरू ग्रामीण उपयोगका लागि पञ्चायत संरक्षित वन राख्ने व्यवस्था गर्ने ।
१३. बसोबास गराउनु निमित्त परिवारको छनौट गर्दा वा बसोबास व्यवस्थित गराउँदा स्थानीय पिछडिएका वर्गहरूको हकमा विशेष ध्यान दिने, दिलाउने ।
१४. नम्बरी जग्गाको नाताले नम्बरीभन्दा बढी जग्गा ओगटेकाहरूको बढी जग्गा निकाल्न लगाई पुनर्वास सम्बन्धी नियम व्यवस्थानुसार वितरण गर्ने ।
१५. समितिले बसोबास गराउनु पर्ने भनी तोकेको क्षेत्र वनक्षेत्रमा पर्ने गए सो क्षेत्रको वन पैदावार सम्बन्धित निकायबाट समितिले हटाउन लगाउन सक्ने भए तापनि सकेसम्म वनक्षेत्रको संरक्षण नै समितिको पहिलो प्राथमिकता भन्ने दृष्टिकोण अपनाई काम गर्ने ।
१६. बसोबासको निमित्त वनक्षेत्र छुट्याउन परेमा बसोबास लायक वा बेलायक जमीन सरजमीन भै हेरी व्यावहारिकताको आधारमा छुट्याउन लगाउने ।
१७. बसोबास लायक नठहरिने वनक्षेत्र बसोबासको निमित्त नछुट्याई वन नै कायम गर्न लगाउनेछ । यस्ता वन ग्रामीण उपयोगको लागि पञ्चायत संरक्षित वन राख्ने व्यवस्था गर्ने ।
१८. नम्बरीदार र अव्यवस्थित बसोबासीको समस्याबारे सरजमीनमै गई हेरी समाधान गर्न लगाइनेछ ।
१९. पुनर्वास कम्पनीले बसोबासको लागि पूरै वा घडेरी प्लट मात्र बाँडेको क्षेत्रमा कृषि प्लट वितरण गर्ने र अरू विकास सम्बन्धी कार्यहरू कार्यक्रम अनुरूप गर्ने । गाउँको प्लान तयार भैरहेको र कटान कम वा बेसी भैसकेको भए तापनि वितरण नभएको क्षेत्रमा कुनै कार्यक्रम नगर्ने, शाही कर्णाली आरक्ष विस्तार गर्दा विस्थापित हुने परिवारको लागि छुट्याउने । वितरण गरिएका क्षेत्रहरू हटाउनु पर्ने रूखहरू काठ दाउराको आवश्यकतानुसार क्रमवद्ध रूपमा हटाउने व्यवस्था गर्ने ।
२०. समितिले आफ्नो कार्यक्षेत्रमा आई परेको या पर्ने अन्य समस्याहरूलाई समितिलाई भएको अधिकार व्यावहारिकताको आधारमा समाधान गर्ने गराउने ।
२१. यस अनुसार समितिले गर्नु पर्ने काम सम्पन्न गराउने सम्बन्धमा समितिले श्री ५ को सरकारका विभिन्न निकायहरूद्वारा गर्न गराउन आवश्यक निर्देशन वा आदेश दिन सक्ने ।
२२. माथि उल्लेखित काम, कर्तव्य, अधिकारको अतिरिक्त श्री ५ को सरकारको निर्णय, निर्देशन अनुसार कार्य गर्ने ।

(ग) समितिको कार्यावधि र ठाउँ:-

१. यस समितिको कार्यावधि दुई वर्ष (दुई बर्किङ्ग सिजन) तोकिएको छ ।
२. यस समितिले माथि लेखिएका कुराहरूमा सोहीबमोजिम र अरु काम कुराहरूमा बसोबास तथा पुनर्वास कम्पनीको कार्यविधि अनुसार गर्नेछ ।
३. यस समितिको कार्यक्षेत्र भेरी अञ्चलको बाँके र बर्दिया जिल्ला हुनेछन् ।

(घ) विघटन:-

बाँके बर्दिया जिल्ला वन र बसोबास सम्बन्धी समस्या समाधान अधिकार सम्पन्न आयोग विघटन गरिएको छ ।

आज्ञाले-

एभरल्ड ज. ब. राणा

श्री ५ को सरकारको का. मु. सचिव

श्री ५ को सरकारको छापाखाना, सिंहदरबार, काठमाडौंमा मुद्रित ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

629

[illegible]

प्रतिष्ठापित जाओमा । अझमा उक्तमात्राको कृषिमा लाग्ने कृषकको जग्गा निकाल्न लगाई पुनर्वास सम्बन्धी नियम व्यवस्थापिकाको निर्णयको मातहतमा लागू गर्ने ।

१५. समितिले बसोबास गराउनु पर्ने भन्दा तोकिएको क्षेत्र खोज्नमा पर्ने गए सो क्षेत्रको वन पैसाबार सम्बन्धित निकायबाट समितिले बसोबास गराउनु पर्ने गए त्यसमा सकसम्म धनक्षेत्रको संरक्षण नै समितिले पहिलो प्राथमिकता भएको बुझिकोण अपनाई काम गर्ने ।

१७. बसोबास लायक नदहरिने बनलेले पशुबासको निमित्त महदुधवाई बनाने कायम पत्रे लागावनेछ। यस्ता बन ग्रामीण उपयोगको लागि पशुबास संरक्षित बन राख्ने व्यवस्था गर्ने।

१९. पुनर्वासि कम्पनीले पुनर्वासि को लागि पुरै वा घडेरी प्लट मात्र बाँडेको क्षेत्रमा कुनै प्लट वितरण गर्ने र अरु विनास सम्बन्धी कार्यहरू कार्यक्षम अनुरूप गर्ने। बाँडेको प्लटमा सुधार गर्नको र कटान कम वा बेसी भैसकेको भए तापनि वितरण नभएको क्षेत्रमा कुनै कार्यक्रम नगर्ने, राहती कर्नालो आरम्भ विस्तार गर्दा विस्थापित हुने परिवारको लागि हुदछाउने। वितरण गरिएका क्षेत्रहरू हटाउनु पर्ने रूखहरू काट्न बाँडेरको बाँडेरको प्लटमा कटान कम गर्न हुदछाउने व्यवस्था गर्ने।

२०. समितिमा आफ्नो कार्यक्षेत्रमा आई परेको वा पर्ने अन्य समस्याहरूलाई समितिमाई
जाफा गरी कार्रवाही नगर्ने वा कार्रवाही नगर्ने आधारमा समाधान गर्ने गराउने ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।